

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

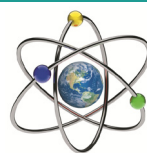

№2(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 784 sahifa,
2-fevral, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Kasbiy mahorat va tajribalarni rivojlantirishning mazmuni, shakl va usullari	22
<i>Yo'ldasheva Feruzaxon Shavkatbekovna</i>	
O'zbek tili darslarida 5E modelini qo'llash orqali ta'lim sifatini oshirish: Chimboy tumani 36-sonli ixtisoslashtirilgan maktab misolida	26
<i>Kojamuratova Ulbosin Punkitbaevna</i>	
Shaxs ijtimoiy faolligi: tushuncha va tahlil.....	29
<i>Baxriyeva Nargiza Axmadovna</i>	
Fiziognomika va psixologik yondashuvlar asosida portret qalamtasviri ta'limini takomillashtirish.....	33
<i>Babadjanov Axmadjan Xudayberdiyevich</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish	37
<i>Nusharov Bobir Bolbekovich</i>	
Личностные характеристики как ассимиляция системы отношений младших школьников и предмет воспитательного воздействия учителя	41
<i>Олимова Азиза Кахрамоновна</i>	
"Vitagen ta'lim texnologiyalari" asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarda perseptiv qobiliyatni rivojlantirishga o'rgatishning didaktik imkoniyatlari	47
<i>Tursunboyeva Kamola Ilxomjon qizi</i>	
Ekologik ta'lim va tarbiya asosida talabalarda ekoturistik madaniyatni rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari.....	50
<i>Kamolov Baxtiyor Xasanboyevich</i>	
Individual ta'lim trayektoriyasi: maktabgacha yoshdagi bolalarda ekspressiv nutq buzilishlarining o'ziga xos xususiyatlari	54
<i>Fayziyeva Nozima Oybek qizi</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida mantiqiy masalalardan foydalanish samaradorligi	59
<i>Ibragimova Nozima Ulug'bekovna, Pardayeva Hosila Qudratulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda tarbiyachining kreativ roli	64
<i>Botirova Lobar Kamolovna</i>	
O'quvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.....	69
<i>Kaipova Tazagul, Kaipova Elmira</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini zamonaviy kasb-hunarlariga qiziqitirishda integrativ usullardan foydalanish	73
<i>Ergasheva Nigora Erkinovna</i>	
Proposals for the Development of Education in Teaching Musical-Historical and Theoretical Subjects	76
<i>Sobirova Gulkhayo Aktamjonovna</i>	
Raqamli ta'lim sharoitida talabalarda mediakompetentlikni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	81
<i>Rustemov Abseit Trijan o'g'li</i>	
Hamkorlik ko'nikmalarini takomillashtirishga oid tajriba-sinov ishlarini tashkil etish mazmuni	85
<i>Baxramova O'ramol Uralovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining matn ustida ishlash orqali o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishda nazariy asoslanish mohiyati.....	88
<i>Boxodirova Muxlisa Xoljigitovna</i>	
Zoologiya fanini o'qitish jarayonida talabalarining ilmiy-tadqiqot faolligini rivojlantirish mexanizmlari	92
<i>Dushekeeva Nasiba Rustembaevna, Arepbaev Islambek Muratbaevich</i>	
Ingliz tilini o'rganishda zamonaviy texnologiyalarning roli	96
<i>Ergasheva Mehriyona</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining tasviriy ko'nikmalarini shakllantirishning nazariy asoslari	100
<i>Jummayeva Sayyora Shokir qizi</i>	

The Role of Digital Technologies and Virtual Reality in Modern English Teaching Methodologies	104
Seilkhanova Rita Nurniyazovna, Kalbaeva Mexriban Elbrus qizi	
Sog'lom separatsiya orqali yoshlar sog'lig'ini mustahkamlash: tibbiy-psixologik yondashuvning empirik tahlili	109
Mavlyanova Surayo Sultanaliyevna	
Badiiy-tarixiy meros asosida pedagog shaxsini tarbiyalash: nazariya va amaliyot uyg'unligi	112
Qodirova Mavluda Maxodir qizi	
Gamified Programming Platforms: Analysis and Recommendations	116
Ra'nokhon Ne'matjon kizi Rakhimova	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida giperaktiv bolalar bilan ishlashning ilmiy-nazariy asoslari	123
Raimqulova Sojida Abdusaid qizi	
Qandli diabet bilan og'rikan bemorlarga pedagogik yordam ko'rsatish tizimi.....	126
Shermatova Yakut Sabirovna	
O'smirlar o'rtasida kiberbulling	129
Tashbekova Aziza Mirsuxbatovna	
Uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalar uchun tyutorlik yordamini tashkil etish	132
Tolipova Pokiza Xasan qizi, Isamuxamedova Dildora Raxmatilayevna	
Zamonaviy maktablarda xavfsizlik madaniyatining roli.....	135
Turdiyeva Zilola Jalilovna	
Global akademik reyting va raqobat muhitida xalqaro olimpiadalarning o'rni	138
Xalikova Umida Mirovna	
Tarbiyachining bolalarni tasviriy faoliyatga o'rgatish jarayonidagi o'rni	143
Xasanova Shaxnoza To'xtasinovna, Rahimova Umida Abdurasul qizi	
Biologiya darslarida TIMSS topshiriqlarini integratsiyalash.....	148
Zayniyev Suxrobjon Islombek o'g'li, Komiljonova Muslima Shuxrat qizi	
О трансверсальных компетенции воспитателя дошкольного образования.....	153
Садыкова Шоиста Акбаровна, Назарматова Дилшода Умаралиевна	
Talaba-yoshlarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlashning pedagogik-psixologik xususiyatlari	156
Kushakova Gulnora Egamkulovna	
Yosh oilalarda ajralishlarni bartaraf etishning pedagogik mexanizmlarini aksiologik yondashuv asosida takomillashtirish	160
Normurodova Gulnora Ikromovna	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining innovatsion faoliyatini rivojlantirish mexanizmlari	164
Mamadaliyeva Dildora Alisher qizi	
Psixologik zo'ravonlikning o'smirlarda destruktiv xulq shakllanishiga ta'siri	168
Jurakulova Dildora Ziyadullayevna	
Maktab maslahatchilarining boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	172
Kazakova Saxiba Abdurayimovna	
Kichik maktab yoshi o'quvchilarida ongli intizomni tarbiyalashning samarali usullari.....	178
Ziyayev Adxamjon	
Lingvokulturologiyada konsept tushunchasining nazariy talqini	182
Jo'rayeva Nozima Nozim qizi	
Sport takomillashuvi bosqichida voleybolchilarning sakrash qobiliyatini rivojlantirish texnologiyasi	185
Shaimardanov Sherbek Abdurashid o'g'li	
Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarda nutq rivojlanishining pedagogik-psixologik xususiyatlari	189
Teshaboyeva Feruza Raximovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasiga oilaning katta avlodi va ularning ta'siri.....	192
Ashirova Sojida Baxromovna	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy-metodik tayyorgarligini differensial yondashuv asosida o'qitishning tarixiy pedagogik ildizlari	196
Bekmuratova Shoxida Ne'matjonovna	

Talabalarda yozuv kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	200
Jabborova Salomat Abdijalilovna	
Integrativ o'qitish asosida bo'lajak logopedlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish mazmuni.....	204
Maxmudova Madinaxon Sobirxonovna	
6-7 yoshli bolalarda mehnatsevarlik xislatlarini shakllantirishda xalq og'zaki ijodidan foydalanish	208
Kasimova Dilrabo Baxadirovna, Omonxonova Muzayamxon Sarvar qizi	
Bo'lajak surdopedagoglarni koxlear implantli bolalar bilan ishlashga tayyorlashda amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish texnologiyasi	213
Raximova Xurshidaxon Sadikovna	
Yevropa muhandislik ta'limi tajribasi asosida texnika yo'nalishlari talabalarida texnik kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari	217
Xalikova Nargiza Abduvaliyevna	
Tilning obrazli kuchi: perifrazalar turlari va xususiyatlari	221
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Inklyuziv ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan ishlashning pedagogik va psixologik xususiyatlari.....	224
Zayirkulova Nozima Ilyas qizi	
Mentorlik faoliyatida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish	229
Zikriyayev Zokir Mamirovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil fikrlashni rivojlantirish.....	232
Xadicha Muxammadiyeva Karomatovna, Sunnatullayeva Amina	
Professional kompetentlik va uning shaxs psixologik xususiyatlari bilan o'zaro bog'liqligi	235
Artikova Nodira Shavkat qizi	
Talaba qizlarni jismoniy faolligini rivojlantirish tasnifi va ularni orgatish metodikasi.....	240
Otasheva Oysanamxon Hamidulla qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxslararo munosabatlar o'rtasidagi bog'liqlik	245
Bekchanova Kuvanch Roximovna	
Voleybolchilarni tayyorlashda differensial vositalaridan foydalanishning zarurligini, ularning o'yin amplusini hisobga olgan holda aniqlash usullari	249
Kambarov Kozimjon Ibragimovich	
2-toifa diabet bilan bog'liq stressga qarshi kurashish strategiyalari va psixologik holatlar	254
Sadikova Umida Botirovna	
Boshlang'ich ta'limda vizual va multimediyaviy texnologiyalarning pedagogik-psixologik ahamiyati	258
Raximova Faridabonu Alisher qizi	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida VARK modeli asosida multimodal o'qitishni tashkil etish (OAK talablariga mos maqola).....	261
Raximova Mushtariy Alisher qizi	
Raqamli ta'lim muhitida veb-texnologiyalar asosidagi platformalarning dasturiy ta'minotini ishlab chiqish va optimallashtirish	264
Zoxidov Jahongir Botirxonovich	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan koxlear implantli bolalar og'zaki nutqini umumta'lim jarayonida ona tili darslarida rivojlantirish metodikasi.....	272
Isoqjonova Dilfuzaxon Muxtorjon qizi	
Bo'lajak surdopedagoglarni mustaqil ta'lim jarayonida kasbiy malakani shakllantirishning samarali metodlari	276
Teshabayeva Oyguil Fazliddinovna	
Yetuklik yoshidagi ayollarda hayotdan qoniqish darajasiga o'ziga ishonch va o'z-o'zini qadrlashning ta'siri	280
M. R. Sultonova	
Shifoxonalarda tashkil etilgan maktablarda bemor o'quvchilar bilan faoliyat olib boruvchi pedagoglarga qo'yiladigan talablar	284
Umarova Saboxon Minavvarovna, Abdusattorova Gulxumor	

Chet til ta'limida mustaqil ishni tashkil etish masalalariga doir	287
Erkayev Elmirza Temirovich	
10–11 yoshli futbolchilarda tezkorlik sifatini rivojlantirish metodikasi.....	294
Ishmuratov Hasanboy Karimjonovich	
Jismoniy tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining samaradorligini oshirish usullari	298
Yaqubov Arslon Maxmudovich	
Mahmudxo'ja Behbudiy faoliyati va uning o'rganilishi	301
Dinora Eshboyeva Alisher qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy kompetensiyalarni kasbiy faoliyatida qo'llay olish. Axloqning kelib chiqishi va asoslanish masalasini nazariy tahlil qilish	306
Shaxayev Bauirjan Seytgalievich	
Maktabgacha ta'limda STEAM ta'lim texnologiyalarini qo'llashda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	310
Ahmedova Zuhraxon Mamurovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarda elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishning dolzarbligi va zaruriyati	314
Mirzabayeve Zebo Umarovna	
Elektrolitlarda elektr toki mavzusini o'qitishda noto'g'ri tasavvurlar va ularni bartaraf etish metodikasi	317
Xoliqov Qurbonboy To'ychiyevich	
Mediata'lim asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining milliy tarbiya faoliyatini takomillashtirish ..	323
Ibodullaeva Dildora Shukrulla qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limga jalb etilgan imkoniyati cheklangan bolalar bilan ishlashda montessori metodikasining uyg'unligi	327
Ismatova Shodiya Ne'matilla qizi, Xaydarova Shaxlo Narzullayevna	
XIV asr oxiri va XV asr boshlari turkiy tillar taraqqiyotini o'rganishda "Kitob ul-Bulg'at" asarining lingvistik tadqiqi	332
Tursunaliyeva Muslimabonu Abduvosit qizi	
Informatika ta'limida interfaol o'quv majmualari asosida o'yinli texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarning bilim va kompetensiyalarini rivojlantirish.....	336
Nabiyev Feruz Abdumannonovich	
STEAM loyihalari asosida maktab o'quvchilarida tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish.....	341
Choriyor Maxmatraimov Eshmatovich	
Psixolog talabalarda tolerantlik va madaniyatlararo kompetensiyalarni shakllantirish	345
Akbaraliyeva Asilaxon Tojiddinovna	
Raqamli ta'lim muhitining pedagogik salohiyati asosida o'quvchilarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish (texnologiya fanini o'qitish misolida).....	348
Kulboyeva Dilnoza Abdug'ofurovna	
O'zbek tili – faxrim, g'ururim	351
H. Shukurova, M.Jumanazarova	
Zamonaviy dars – pedagogik ijodkorlikning asosiy maydoni.....	355
M. Kuzibayeve	
Talabalarni ta'lim jarayonida sun'iy intellekt elementlaridan foydalanishga tayyorlash metodikasini takomillashtirish.....	358
Mastonov Jahongir Mamatqul o'g'li	
Raqamli maktabda yashil o'quv dasturi: kengaytirilgan va virtual reallik texnologiyalari bilan integratsiyaning pedagogik modeli.....	362
Maxmudov Abdiqodir Yusupovich	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kasbiy faoliyat jarayonida pedagogik empatiyani shakllantirish pedagogik muammo sifatida	367
Orinbaeva Jarqinay Djuginis qizi	
Gamified Programming Platforms: Analysis and Recommendations	371
Ra'nokhon Ne'matjon kizi Rakhimova	

Bo'lajak o'qituvchilarning raqamli kompetentligini rivojlantirishda nazariya va amaliyot integratsiyasi muammolari	377
Sh. A. Xujakulov, T. B. Kadirov	
Uzoq muddat davolanayotgan bolalarning matematik savodxonligini oshirishda fanlararo bog'lanishning roli.....	383
Tursunova Dildora Ziyadullayevna, Ochilov Orazbek Qosim o'g'li	
Sayyid Burhoniddin Muhaqqiq Termiziyni "Maorif" asarida bilish etikasi va ma'naviy-axloqiy tarbiya	387
Tursunova Nilufar Samiyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki nutqini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari	393
Tursunova Saida Isakovna	
Yosh avlodni tarbiyalashda hamkorlik tarbiya texnologiyasining o'rni	396
Pirlijeva Gulmira Botir qizi	
Integrativ raqamli-didaktik yondashuv asosida interfaol o'quv majmuallardan foydalanish muammolari va rivojlanish istiqbollari.....	400
Nabiyev Feruz Abdumannonovich, Mamanazarov Baxrom Jumonovich	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni tasviriy faoliyatda bilish jarayonlarini rivojlantirish	405
Sadirova Kamola Giyozovna	
Kurash sport turining yoshlar jismoniy va ma'naviy rivojlanishidagi ahamiyati.....	409
O'razboyeva Adiba Abdug'ani qizi	
Bo'lajak oilaviy shifokorlarning kasbiy motivatsion rivojlanishini ta'minlashning pedagogik yondashuvlari.	413
Xalmuxamedov Bobir Taxirovich	
О развитии учебно-познавательной деятельности студентов	418
М. Халикова	
Психологические механизмы искажения истины в процессе социализации: нормативно-когнитивная модель и смешанное эмпирическое исследование	421
С. Ю. Нишанов	
Методы повышения речевой активности студентов в процессе обучения иностранному языку.....	425
Утешова Зернегул Хурметуллаевна	
Prenatal va erta chaqaloqlik rivojlanishi va rivojlanishning biologik asoslari	429
N. Mirbabayeva	
O'smir shaxsining rivojlanishi	433
Matyakubova Shohista Odamboy qizi	
O'zbekistonning ma'naviy va madaniy hayotida jadidlarning tutgan o'rni	435
N. M. Qodirova	
Development of Physical Qualities Through the Use of Special Physical Exercises With Student Participation.....	439
Rikhsiev Dilshod Shavkatovich	
Tabiiy fan darslarida STEAM ta'lim texnologiyasidan foydalanishning ahamiyati	442
Umaraliyeva Baxtilaxon Raxmonali qizi	
Special Physical Exercises in Coxarthrosis During the Preoperative and Postoperative Periods of Rehabilitation.....	446
Valiev Farrukh Nigmatjonovich	
Роль цифровых технологий и дидактических принципов в учебных практик.....	449
Байметов М. М.	
Uzoq muddat davolanishga muhtoj bo'lgan o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvchanlik ko'nikmalarini shakllantirish – didaktik zaruriyat shafatida	453
Xoliqulova Dilnoza Sheraliyevna	
Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida amaliy metodlar asosida kollaborativ va kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirish	457
Farsaxonova Mastura Jalol qizi	
Maktabgacha ta'limni rivojlantirishning yangi tamoyillari	464
O'tayev Akram Yo'ldoshevich	

Chet tilda tinglab tushunishdagi muammolar va ularni bartaraf etish usullari	467
<i>Jumayeva Gulxan Amrullayevna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning verbal-kasbiy kompetensiyalarini takomillashtirishning ijtimoiy ahamiyati	471
<i>Nematova Gulsanam Abdullayevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida "Tibbiy biologiya. Umumiy genetika" fanini o'qitishning psixologik jihatlarining amaliy ahamiyati.....	476
<i>Sharipova Farida Salimldjanovna</i>	
Fransuz tili ta'limida madaniyatlararo muloqot kompetentsiyasini rivojlantirishning pedagogik tizimi	483
<i>Muzaffarova Nodira Mardonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida takomillashtirilgan sifat menejmentini amaliyotga tatbiq etish bo'yicha tajriba-sinov ishlari.....	488
<i>Mirzayeva Shaxida Abdinabiyeвна, Mamanazarova Nargiza Komildjanovna</i>	
Maktab ta'lim jarayonida interaktiv simulyatoralarni VISC-5E pedagogik modeli asosida integratsiya samaradorligini tahlil qilish (Ixtisoslashtirilgan maktablar misolida).....	492
<i>Qo'chqorov Shaxzod Begali o'g'li, Turabdjanoв Sadritdin Maxamatdinovich</i>	
Rinolaliyada tovushlar talaffuzining rivojlanish xususiyatlari	500
<i>Baltabayeva Durdona Erkin qizi</i>	
Intellectual mulk egalari muvaffaqiyatga erishishning psixologik omillari	504
<i>Shamshetov Jiyenbay Karamaddinovich</i>	
O'zbek xalq ertaklarida bola shaxsi ijtimoiy shakllanishiga doir pedagogik qarashlarning ifodalanishi	507
<i>Askarova Zuhra Shavkat qizi</i>	
Turkiy yozma yodgorliklarda soletsizm fenomeni: genezisi va funksional xususiyatlari	511
<i>D. A. Raxmatova</i>	
Bo'lajak pedagoglarni bolalar ijtimoiylashuvini boshqarishga tayyorlash metodikasi	517
<i>Toxtasunova Gulbaxor Abdurazzakovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Raqamli direktor" axborot-boshqaruv tizimini joriy etish va undan foydalanish mexanizmlari	521
<i>Berdalievа Gulasal Abdukunduzovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda refleksiv kompetensiyalarni rivojlantirishda o'yinning ahamiyati	526
<i>Xomidova Dilorom Abduraxmonovna, Xoshimova Zuxra Sulton qizi</i>	
Current Problems of Teaching Instrumental Performance in the Field of Music Pedagogy	531
<i>Mirsadullaev Mirlaziz Mirmuslimovich</i>	
Methods of Forming the Readiness of Students With Disabilities for Lessons Using an Individual Approach.....	535
<i>Kuzieva Gulnoza Makhamadaliyevna</i>	
Pedagogical Factors in Enhancing Performance Skills in a Choral Ensemble	540
<i>Akhmedov Bakhodirkhon Sayfiddinovich</i>	
Yassaviy hikmatlarini adabiy sharhlash usuli orqali o'qitish.....	545
<i>Kenjayeva Rayhona Muzaffar qizi</i>	
Yosh suzuvchilarning jismoniy tayyorgarligini takomillashtirish usullari: kinematik zanjir va integrativ yondashuv	550
<i>Yuldashova Madina Murodjon qizi</i>	
10–13 yosh suzuvchilarning tezkorlik jismoniy sifatlarini rivojlantirish usullari: sezgir davr va sportga xos yondashuv	556
<i>Ortiqova Ma'muraxon G'ulom qizi</i>	
Yosh taekvondochilarda qat'iy tartiblashtirilgan mashqlar (pumse)da tezkorlik jismoniy sifatlarini rivojlantirish usullari	563
<i>Vahobov Asadbek Akramjon o'g'li</i>	
O'zbek jang san'ati bilan shug'ullanuvchi sportchilarning tezkorlik jismoniy sifatlarini rivojlantirishda integrativ-milliy yondashuv usuli	570
<i>Jo'raboyeva Odinoxon Umid qizi</i>	
Maktab o'quvchilarini stol tennisi sport turiga qiziqtirish va ularning umumiy jismoniy tayyorgarligini oshirish metodikasi	576
<i>Azimova Dilnoza Raximjon qizi</i>	

Tibbiy madaniyatning psixologik xususiyatlari	579
<i>Asrarchanova E'tibor Abduvahob qizi</i>	
Shaxsda agressiv xulq-atvorni shakllanishi borasida xorij psixologlarining yondashuvlari	582
<i>Xojiakbarova Dildora Abdug'afforovna</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda milliy qadriyatlardan foydalanish texnologiyalari.....	586
<i>Sodiqova Shoista Akbarovna, Lutfullayeva Iroda Abduvahob qizi</i>	
Til ta'limining hozirgi holati.....	590
<i>Kushkarbekova Marjan Usenovna</i>	
Talabalarning ijodiy rivojlanishida kretivlikning asosiy yo'nalishlari	593
<i>Alimova Gulchehra Qobilovna</i>	
Xorijiy tillarni o'rganishda yozma nutqning ahamiyati.....	596
<i>Safarova M. A.</i>	
Qoraqalpoq sinflarda o'zbek tili fanini o'qitishning lingvodidaktik asoslari.....	600
<i>Venera Allashova Tanirberdievna</i>	
Интеграция искусственного интеллекта в образование: польза или вред.....	602
<i>Karimbayev Atabek Merdanovich</i>	
Tibbiy kimyo darslarida talabalarning klinik tafakkurini rivojlantirish usullari	606
<i>Xolmurodova D. K., Safarova N. S.</i>	
Intellektual avlod – sog'lom jamiyat poydevori: tibbiyot talabalarining o'quv jarayonida kommunikativ kompetentligiga ta'sir etuvchi psixologik omillar.....	610
<i>Tursunbekova Nozima</i>	
Sportning voleybol turi bo'yicha talabalar o'rtasida musobaqalar tashkil etish va o'tkazishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	613
<i>Roziqov Normurod Elmonovich</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining axborot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	618
<i>Xalilayev Batirjon Taxirovich</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida alohida yordamga muhtoj bolalar integratsiyasi va korreksiyasi.....	622
<i>Olimova Nodirabegim Ibroximjon qizi, Sulaymonova Shahnoza Alisher qizi</i>	
Sportning gandbol turi bo'yicha talabalar o'rtasida musobaqalar tashkil etish va o'tkazish texnologiyalarini takomillashtirish	626
<i>Berdiyev Jamshid Baxriddinovich</i>	
18–21 yoshdagi talaba futbolchilarning musobaqa faoliyati jarayonida hujum harakatlarining miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari	631
<i>Djemilov Temur Rasimovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining jismoniy tarbiya darslarida harakatli o'yin vositalari orqali sog'lomlashtiruvchi mashg'ulotlar samaradorligining ahamiyati.....	636
<i>Eshpo'latova Dilnoza Mamaniyoz qizi</i>	
Ota-ona bilan munosabatlarning maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishiga ta'siri.....	641
<i>Izaitullayeva Lazokat Eshimboyevna</i>	
Yosh futbolchilarning jismoniy tayyorligini oshirishda kompleks mashg'ulot tizimining samaradorligi.....	646
<i>Zaripova Farida Abdullayevna, Kamoliddinov Sharif Kamoliddin o'g'li</i>	
Boshlang'ich tayyorgarlik bosqichida sport gimnastikasi mashg'ulotlarini rejalashtirishning ilmiy-uslubiy asoslari.....	650
<i>Mirzayev Dilshod Xamidovich</i>	
Mahalla – “jonli muzey”: 6–7 yoshli bolalarda milliy g'ururni lokal identifikatsiya orqali kuzatish modeli.....	654
<i>Omondavlatova Diyora Otabekovna</i>	
Yengil dizatriyalı bolalarda nutqning bo'g'in tuzilishi va uning shakllanish xususiyatlari.....	658
<i>Pardayeva Muxlisa Furqat qizi</i>	
Ochilmagan bo'z qalblar hazor.....	662
<i>Eshpulatova Saodat Maxmatovna</i>	

Speaking Fluency Development Based on CEFR Linguistic.....	665
Abdullayeva Charos Farkhodovna	
Integrating Visual-Based Activities in English Lessons for Primary School Pupils	670
Ataullayev Fazliddin	
Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning boshlang'ich ta'lim sifat va samaradorligiga ta'siri	674
Bovanova Umida Abduvahobovna, Ashurova Dildora Baxtiyor qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv faoliyatini rivojlantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining roli	679
Bovanova Umida Abduvahobovna, Radjabova Gulchexra Xalbayevna	
Lotin tilini o'qitishda metodlarning qo'llanilishi va uning ahamiyati	683
Eshmurodova Shirin Oybekovna	
Nutqiy kompetensiyaning integratsion o'qitishda yangi metodlari va usullari	686
Fayzullayev Sarvar Ibrohim o'g'li	
Talabalarda affiliativ motivatsiyani rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari va komponentlari	689
Omonova Nilufar Omon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ta'lim samaradorligini oshirishda gamifikatsiya elementlaridan foydalanishning o'rni	694
Ovxunov Iqboljon Abdunabiyeovich, Qodirova Sarvinoz Bahodir qizi	
Tikuv texnologiyalari asosida o'quvchilarning amaliy topshiriqlar bajarish ko'nikmalarini rivojlantirish	698
Qulmamatova Xurshida Abduxamidovna	
Bo'lajak muhandislarning xorijiy til bilish ko'nikmalarini rivojlantirishda individual va differensial yondashuvlar uyg'unligi	702
Qurbonova Nafisa Saidjonovna	
Tárbiya pánin oqítw arqalı oqíwshılardıń kreativ qábiletin rawajlandırıw.....	706
Reymova Gulaim	
Mirishkor toponimlarining leksik-semantik xususiyatlari	710
Ro'ziyeva Hilola Fayzulla qizi	
Taekvondochilarning jismoniy tayyorgarligini oshirish metodikasi	714
Saydaxmadov A'zamxon Valixonovich, Qosimova Nargizaxon Rustamxon qizi	
The Role of Music in Human Spiritual Development and Educational Significance.....	717
Shokirkhonov Bakhtiyorxon Botirkhonovich	
Boshlang'ich ta'limda tabiatga ongli munosabatni shakllantirishning nazariy metodologik asoslari.....	722
Sayfedinova Dildora Ikramiddinova	
Gematologik-onkologik kasalliklarga chalingan o'quvchilar uchun gosptal maktablarida ta'lim jarayonini tashkil etish	726
Isamuxamedova Dildora Raxmatillayevna, Qayumova Sabrina To'liqin qizi	
Neologizmlar – badiiy matnda uslubiy vosita sifatida	730
Ibragimova Shoira Normuminovna	
Optimisation of Technical and Physical Potential in the Implementation of the Rotational Method of Pushing the Core.....	733
Tajimbetov Anvar Tengelbayevich	
Magistrlarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish – kasbiy faoliyatda o'z-o'zini shakllantirish omili sifatida.....	736
Turmatov Jaloliddin Raxmatullayevich	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarda informatsion-analitik kompetentlikni rivojlantirish modeli	743
Usmonova Kamola Erkinovna	
Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining ijtimoiy lingvistik kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmlari.....	749
X. A. Suyunova	
Tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirishda autentik materiallarning o'rni	752
Xudoyberdiyeva Zumrat Xudayberdiyevna	
Motivatsiya – inson faoliyatini harakatga keltiruvchi psixologik omil sifatida	756
Yo'ldoshev Javlon Ablanazar o'g'li	

Цифровые технологии и искусственный интеллект в обучении иностранным языкам: теоретико-методологический анализ	760
<i>Абидова М. И., Абидова Д. М.</i>	
Сюжетно-ролевая игра как способ психоэмоционального развития детей дошкольного возраста, находящихся на длительном лечении.....	764
<i>Амитова Майисия Рахмателлаевна</i>	
Эффективные приемы презентации лексики на уроках иностранного языка	767
<i>Гилязиева Насиба Михайловна</i>	
Речевые действия в методике формирования коммуникативной компетенции при обучении РКИ...	770
<i>Ислямова Сония Юнусовна</i>	
Трансформация ценностей, связанных с физической активностью, у представителей разных поколений: результаты современных исследований	779
<i>У. Ш. Салимов</i>	

TIBBIY KIMYO DARSLARIDA TALABALARNING KLINIK TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISH USULLARI

Xolmurodova D. K.

Samarqand davlat tibbiyot universiteti,
Tibbiy kimyo kafedrasini mudiri, t.f.d., professor

Safarova N. S.

Samarqand davlat tibbiyot universiteti huzuridagi
Immunologiya, allergologiya va inson genomikasi
ilmiy markazi kichik ilmiy xodimi

Annotatsiya: Mazkur maqolada "Tibbiy kimyo" fanini o'qitish jarayonida tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalarining klinik tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy uslubiy yondashuvlar tahlil qilingan. Ushbu fan bo'lajak tibbiyot xodimlarining kasbiy tafakkurini shakllantirishda fundamental nazariy asos bo'lib xizmat qilishi ilmiy jihatdan asoslangan. Kimyoviy bilimlarni klinik vaziyatlar bilan integratsiyalash, talabalarda analitik fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish, laboratoriya ma'lumotlarini talqin qilish hamda asosli kasbiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini shakllantirishga yo'naltirilgan faol o'qitish metodlari yoritilgan. Muammoli ta'lim, keys-stadi, fanlararo integratsiya va kontekstli yondashuvlardan foydalanish talabalarning klinik fikrlash darajasini oshirishda samarali vosita ekanligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: tibbiy kimyo, klinik tafakkur, kasbga yo'naltirilgan ta'lim, keys-stadi, muammoli ta'lim, o'qitish metodikasi.

Abstract: This article analyzes modern methodological approaches to developing clinical thinking in medical university students during the study of the discipline "Medical Chemistry." The role of this subject as a fundamental theoretical basis for shaping the professional thinking of future healthcare specialists is substantiated. Active teaching methods aimed at integrating chemical knowledge with clinical situations, developing analytical skills, interpreting laboratory data, and forming the ability to make well-reasoned professional decisions are presented and analyzed. The effectiveness of problem-based learning, case studies, interdisciplinary integration, and a contextual approach in enhancing students' clinical reasoning skills is demonstrated.

Key words: medical chemistry, clinical thinking, professionally oriented education, case study, problem-based learning, teaching methodology.

Аннотация: В статье проанализированы современные методические подходы к развитию клинического мышления студентов медицинских высших учебных заведений в процессе изучения дисциплины "Медицинская химия". Обоснована роль данной учебной дисциплины как фундаментальной основы формирования профессионального мышления будущих медицинских работников. Рассмотрены активные методы обучения, направленные на интеграцию химических знаний с клиническими ситуациями, развитие аналитических навыков, интерпретацию лабораторных данных и формирование способности принимать обоснованные профессиональные решения. Показано, что использование проблемного обучения, кейс-стади, междисциплинарной интеграции и контекстного подхода способствует повышению уровня клинического мышления студентов.

Ключевые слова: медицинская химия, клиническое мышление, профессионально-ориентированное обучение, кейс-стади, проблемное обучение, методика преподавания.

KIRISH

Zamonaviy tibbiy ta'lim tizimi tez o'zgaruvchan klinik amaliyot sharoitida samarali faoliyat ko'rsata oladigan mutaxassisni tayyorlashga qaratilgan. Shu munosabat bilan bo'lajak tibbiyot xodimi shaxsining integrativ qobiliyati sifatida klinik tafakkurni shakllantirish kasbiy ta'limning asosiy vazifasiga aylanadi. Klinik fikrlash mutaxassisga bemorning holatini tahlil qilish, laborator va instrumental tekshiruvlar natijalarini sharhlash, kasallik belgilari va patogenetik mexanizmlar o'rtasidagi sabab-oqibat aloqalarini aniqlash hamda davolash jarayonida asosli qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

Klinik tafakkur – bu tibbiy bilimga yaxlitlik va tugallanganlik baxsh etadigan dialektik tafakkurning mazmungan o'ziga xos jarayoni ^[1].

Klinik tafakkurga berilgan ushbu ta'rifda u inson tafakkurining alohida, favqulodda turi emasligi, balki inson tafakkuri umuman intellektual faoliyatning har qanday shaklida, har qanday kasbda va bilimning har qanday sohasida yagona ekanligi to'la haqli ravishda e'tirof etiladi. Shu bilan birga, mazkur ta'rifda klinik tafakkurning o'ziga xos xususiyatlari ham ta'kidlanib, uning ahamiyati shakllanishi va rivojlanishi muammosini ko'rib chiqishda hisobga olinishi zarurligi ko'rsatib o'tiladi.

Klinik tafakkurning o'ziga xosligi, uni boshqa tafakkur turlaridan ajratib turadigan xususiyatlari quyidagilardan iborat:

Tibbiyotdagi tadqiqot predmeti nihoyatda murakkab bo'lib, mexanik jarayonlardan tortib molekulyar jarayonlarga, inson hayot faoliyatining barcha sohalarini qamrab oladi. Shuningdek, u ilmiy asoslanmagan, ammo mavjud deb hisoblanadigan ayrim yo'nalishlar – ekstrasensorika, bioenergetika kabi tushunchalarni ham o'z ichiga oladi [2].

Hozirgi tibbiyotda diagnostika jarayonida aniqlanadigan kasalliklarning o'ziga xos bo'lmagan simptomlari va sindromlari muhokama qilinadi. Bu esa klinik tibbiyotda faqat bitta kasallikka xos bo'lgan mutlaq belgilar mavjud emasligini anglatadi. Har qanday alomat ma'lum bir kasallikda bemorda bo'lishi yoki bo'lmastligi mumkin. Aynan shu holat klinik tashxisning ko'pincha ma'lum darajada gipoteza sifatida shakllanishini izohlaydi. Bu fikr o'z vaqtida S.P. Botkin tomonidan ham ta'kidlangan [3].

Klinik amaliyotda turli sabablarga ko'ra dori vositalari va davolash usullarining ulkan majmuasidan hamda barcha tadqiqot usullaridan to'liq foydalanish imkoniyati mavjud emas.

Tibbiyotda barcha jarayonlarni nazariy jihatdan to'liq tushuntirib bo'lmaydi. Masalan, ko'plab belgilar mexanizmi hozirgi davrgacha ham noma'lumligicha qolmoqda. Shu sababli umumiy patologiya tobora inqiroz holatiga tushib borayotgani qayd etiladi.

Klinik tibbiyot Burgavdan boshlab mustaqil fan sohasi sifatida "klinik tibbiyot" nomi bilan atala boshlagan [4]. Uning o'ziga xos jihati shundaki, klinik tafakkur talaba, shifokor-o'qituvchi va bemor o'rtasidagi muloqot jarayonida shakllanadi va rivojlanadi.

Klinik tafakkurning rivojlanishi terapiya, jarrohlik, farmakologiya, patofiziologiya kabi klinik fanlar bilan chambarchas bog'liq. Biroq so'nggi yillarda talabalarning kasbiy tafakkurini shakllantirishda fundamental fanlar, jumladan, tibbiy kimyoning roliga bo'lgan e'tibor sezilarli darajada kuchaymoqda. Tibbiy kimyo ta'lim oluvchilarda biologik jarayonlarning kimyoviy tabiati, dorivor moddalarning ta'sir mexanizmlari, biologik faol birikmalarining xususiyatlari, shuningdek, patologik holatlarning kimyoviy asoslari haqidagi tushunchalarni shakllantiruvchi asosiy o'quv fanlardan biri hisoblanadi.

Shunga qaramay, tibbiy kimyoni o'qitish amaliyotida ko'pincha akademik–abstrakt yondashuv saqlanib qolmoqda. Bunda o'quv materiali talabalarning kelajakdagi kasbiy faoliyatidan ajratilgan holda bayon etiladi. Natijada ta'lim oluvchilarda klinik tafakkur vositasiga aylanmaydigan formal bilimlar shakllanadi. Bu holat kimyo fanlarini o'rganish bosqichidayoq o'qitishning kasbiy yo'naltirilganligini ta'minlash hamda klinik tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiladigan samarali metodik usullarni izlash va amaliyotga joriy etish zaruratini yuzaga keltiradi.

Ushbu maqolaning maqsadi tibbiy kimyo darslarida talabalarning klinik fikrlashini rivojlantirish usullarini tahlil qilish va ilmiy jihatdan asoslab berishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tibbiyot oliy o'quv yurtida kimyo fanlarini o'zlashtirish klinik tafakkurni shakllantirishga qanday hissa qo'shadi, degan savol ilmiy adabiyotlarda muhim muammolardan biri sifatida qaraladi. Avvalo, umumiy va organik kimyo fanlarining mazmuniy asoslarini o'zlashtirish biokimyo, fiziologiya, patofiziologiya, gigiyena hamda keyingi barcha klinik fanlarni idrok etishning zarur poydevori sifatida talqin etiladi. Bu jihat tibbiy kimyo dasturining alohida bo'limlari misolida yaqqol namoyon bo'ladi.

Kimyoviy termodinamika asoslarini o'rganish bo'lajak shifokorda organizmning energiya balansi, hayotiy faoliyat jarayonlarida turli energiya turlarining o'zgarish xususiyatlari haqida aniq tushunchalarni shakllantiradi hamda organizmda kimyoviy reaksiyalar amalga oshirishining obyektiv mezonlarini aniqlashga imkon beradi.

Kimyoviy kinetika va kimyoviy muvozanat qonuniyatlarini o'rganish fermentlarning ta'sir mexanizmini tushunishga, biokimyoviy reaksiyalarning yo'nalishini oldindan bashorat qilishga yordam beradi. Atomlarning elektron tuzilishi, kimyoviy bog'lanish tabiati va molekullarning fazoviy tuzilishini o'rganish biologik jarayonlarning molekulyar asoslarini anglash uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Biogen elementlar va ularning birikmalarining fizik–kimyoviy xossalarini o'rganish kelgusida ularning biologik rolini, fermentlar, vitaminlar va gormonlar ta'sir mexanizmlarini, shuningdek, bir qator irsiy, endemik va tanqis elementli kasalliklar (buqoq, kariyes va boshqalar) rivojlanishidagi ahamiyatini aniqlashga asos yaratadi. Bu bilimlar gigiyena fanida ifloslanish va atrof-muhitni muhofaza qilish masalalarini tahlil qilish uchun ham metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Eritmalarning fizik–kimyoviy xossalarini o'rganish ayniqsa muhim ahamiyatga ega. Moddalarning erish va dissotsiatsiya jarayonlari, diffuziya, osmos, pH o'zgarishlari hamda bufer tizimlar ta'sirini tahlil qilish hujayra membranalar funksiyasini, kislota–asos muvozanatini, yurak–qon tomir tizimi, o'pka va buyraklar faoliyatini, shuningdek, turli davolash usullarining terapevtik ta'sir mexanizmlarini tushunish uchun zarur hisoblanadi. Masalan, fizikaviy kimyoda “laminar oqim” tushunchasi o'rganiladi. Bu holatda suyuqlik zarrachalari bir-biriga to'sqinlik qilmasdan bir tekis oqadi. Ushbu oqim xususiyatini o'rganish qon tomirlarida qon oqimini tushuntirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Agar qon oqimi laminar bo'lmay, tartibsiz kechganida edi, qon tomirlari devorlari tezda shikastlangan bo'lar edi.

Organik kimyoni o'rganish jarayonida tabiiy organik birikmalar molekularining elektron va fazoviy tuzilishini ularning biologik ta'siri bilan uzviy bog'liqlikda tahlil qilish keyinchalik ushbu birikmalarning biokimyoviy reaksiyalardagi o'zgarishlarini tushunish imkonini beradi hamda dori moddalarining tasnifi, tuzilishi va xususiyatlarini aniqlashga yordam beradi ^[1].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotning metodologik asosini ta'limda kompetensiyaviy, tizimli–faoliyatli va kontekstli yondashuvlar qoidalari tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida klinik fikrlash muammosi bo'yicha pedagogik, psixologik va uslubiy adabiyotlarni nazariy tahlil qilish, “Tibbiy kimyo” fanining ishchi dasturlari va mazmunini o'rganish, oliy ta'lim muassasalarida tibbiy kimyoni o'qitish bo'yicha mavjud pedagogik tajribani umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Shuningdek, talabalarining klinik fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan o'quv vaziyatlari va metodik usullarni modellashtirish ishlari amalga oshirildi.

Tadqiqot obyekti sifatida “Tibbiy kimyo” fani bo'yicha ta'lim jarayoni, tadqiqot predmeti sifatida esa talabalarining klinik tafakkurini shakllantirishga xizmat qiluvchi o'qitish usullari va metodlari belgilandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tibbiy ta'limda klinik tafakkur tushunchasi va uning tuzilishi muhim nazariy-amaliy ahamiyatga ega. Klinik fikrlash kognitiv, analitik va prognostik komponentlarni o'z ichiga olgan murakkab, ko'p darajali jarayon hisoblanadi. Pedagogik nuqtayi nazardan klinik fikrlashni ta'lim oluvchining kasbiy ahamiyatga ega vaziyatlarni tahlil qilish hamda qaror qabul qilish jarayonida nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash qobiliyati sifatida talqin etish mumkin. Klinik fikrlash tuzilmasida dastlabki ma'lumotlarni, jumladan simptomlar, tahlil ko'rsatkichlari va moddalarning kimyoviy xususiyatlarini tahlil qilishni o'z ichiga olgan analitik komponent, sabab–oqibat aloqalarini aniqlashni ta'minlovchi mantiqiy-sintetik komponent, olingan natijalarni klinik ahamiyati nuqtayi nazaridan sharhlash bilan bog'liq interpretatsion komponent hamda aralashuvning mumkin bo'lgan oqibatlarini baholashni nazarda tutuvchi prognostik komponent ajratib ko'rsatiladi. Tibbiy kimyo mazkur tarkibiy qismlarning barchasini shakllantirishga xizmat qiladi.

Muammoli ta'lim klinik tafakkurni rivojlantirishning samarali vositasi hisoblanadi. Ushbu yondashuv talabalarining faol fikrlash faoliyatini talab qiladigan o'quv vaziyatlarini yaratishga asoslanadi. Tibbiy kimyo fanida bu klinik kontekstga murojaat qilmasdan aniq yechimga ega bo'lmagan muammoli masalalar va vazifalarni qo'yish orqali amalga oshiriladi. Masalan, kislota–asos muvozanatini o'rganishda talabalarga ayrim patologik holatlarda metabolik atsidoz rivojlanishining sabablarini tushuntirish vazifasi beriladi. Bunday muammoni hal etish qonning bufer tizimlari, organik kislotalar va pHni tartibga solishning fiziologik mexanizmlari haqidagi bilimlarni integratsiyalashni talab qiladi. “Uglevodlar” mavzusini o'rganishda nonni uzoq vaqt chaynaganda og'izda shirin ta'm paydo bo'lishi sabablari yoki glyukoza va fruktozaning mis (II) gidroksidi bilan reaksiyaga kirishishidagi farqlarni tushuntirish kabi muammoli savollar qo'yilishi mumkin.

Tibbiy kimyoni o'qitishda keys usulidan foydalanish ham klinik tafakkurni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Keys-metod real kasbiy vazifalarni modellashtiruvchi o'quv klinik vaziyatlarini tahlil qilishni nazarda tutadi. Tibbiy kimyo doirasida keyslar laboratoriya tahlillari natijalari, dori vositalari haqidagi ma'lumotlar va bemor alomatlarining tavsifini o'z ichiga olishi mumkin. Keyslar bilan ishlash kimyoviy ko'rsatkichlarni talqin qilish ko'nikmalarini shakllantirish, klinik mantiqni rivojlantirish va kimyoviy bilimlarning amaliy ahamiyatini anglashga xizmat qiladi. Masalan, noma'lum gazning hidsiz, ta'msiz va rangsiz bo'lishi, suv va karbonat angidrid hosil qilib yonishi, uning turmushda yoqilg'i sifatida, qishloq xo'jaligida va metallurgiyada keng qo'llanilishi haqidagi tavsif asosida ushbu moddaning nomini aniqlash, qaysi sinf birikmalariga mansubligini belgilash, sifat va miqdoriy tarkibini ko'rsatish, kislorod bilan reaksiyasi natijasida hosil bo'ladigan moddalarni aniqlash hamda mazkur reaksiyaning yonish deb atalish sabablarini izohlash vazifalari berilishi mumkin.

Fanlararo integratsiya klinik tafakkurni shakllantirishning muhim sharti hisoblanadi. Ushbu yondashuv talabalarga tibbiy kimyoni alohida fan sifatida emas, balki tibbiy bilimlar tizimining ajralmas qismi sifatida idrok etish imkonini beradi. Ayniqsa, fiziologiya, biokimyo, farmakologiya va patofiziologiya fanlari bilan integratsiya

samarali hisoblanadi. Masalan, eritmalar va osmotik bosimni o'rganishda infuzion terapiyaning klinik jihatlarini tahlil qilish yaxlit kasbiy fikrlashni shakllantirishga yordam beradi. Kislotas-asos muvozanati va bufer tizimlar mavzusida bemor qonida atsidoz kuzatilganda, pH ko'rsatkichi me'yoriy 7.4 dan 7.1 gacha pasaygan sharoitda bikarbonat buferi konsentratsiyalari nisbatini ($\text{HCO}_3^-/\text{H}_2\text{CO}_3$) hisoblash va ushbu nisbat o'zgarishining kislorod transportiga ta'sirini aniqlashga doir masalalar metabolik atsidoz diagnostikasi va patogenezig oid tushunchalarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Osmos mavzusida esa qon sirkulyatsiyasi uchun zarur hajmni tiklash maqsadida 500 ml eritma tayyorlash, eritrotsitlar gemolizining oldini olish uchun 0.9% li fiziologik eritmaning osmolyarlik jihatdan yetariligidini aniqlash hamda natriy xloridning to'liq dissotsilanishini hisobga olgan holda eritmaning osmolyarligini hisoblash vena ichiga dori yuborishda xavfsizlik masalalarini anglash imkonini beradi.

Kontekstli va loyihaviy ta'lim yondashuvlari ham klinik tafakkurni rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Kontekstli ta'lim o'quv jarayonida kasbiy faoliyatni modellashtirishga yo'naltirilgan bo'lib, topshiriqlarning kasbiy ahamiyatga ega vaziyatlar shaklida berilishi talabalarning motivatsiyasini oshiradi va klinik fikrlashni faollashtiradi. Loyihaviy faoliyat esa ta'lim oluvchilarda tadqiqotchilik ko'nikmalari, tanqidiy fikrlash va mustaqillikni rivojlantirishga xizmat qiladi. Pedagogik tajriba va metodik adabiyotlarni tahlil qilish natijalari klinik fikrlashni rivojlantirish fundamental fanlarni o'rganish bosqichidayoq mumkin ekanligini tasdiqlaydi. Tibbiy kimyo fanida ta'limning faol usullaridan maqsadli foydalanish kasbiy tafakkurni shakllantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. An'anaviy va kasbiy yo'naltirilgan yondashuvlarning qiyosiy tahlili klinik kontekstni kiritish o'quv materialini ongli o'zlash-tirish darajasini oshirishini, fanlararo barqaror aloqalarni shakllantirish va tahliliy ko'nikmalarni rivojlantirishga xizmat qilishini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Shunday qilib, talabalarning klinik tafakkurini rivojlantirish tibbiy kimyoni o'qitishning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Muammoli ta'lim, keys-metod, fanlararo integratsiya va kontekstli yondashuvdan foydalanish kimyoviy bilimlarni bo'lajak tibbiyot xodimlarining kasbiy faoliyati vositasiga aylantirish imkonini beradi. Ushbu usullarni amaliyotga joriy etish tibbiy ta'lim sifatini oshirishga hamda klinik muammolarni hal etishga tayyor, yuqori malakali mutaxassislarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Царегородцев Г. И. Диалектический материализм и теоретические основы медицины / Г. И. Царегородцев, В. Г. Ерохин. – М., 1986. – 288 с.
2. Тетенов Ф. Ф., Бодрова Т. Н., Калинина О. В. Формирование и развитие клинического мышления – важнейшая задача медицинского образования // Успехи современного естествознания. – 2008. – № 4. – С. 20–20.
3. Боткин С. П. Курс клиники внутренних болезней / С. П. Боткин. – М., 1950. – Т. 1. – 364 с.
4. Диагноз. Диагностика // БМЭ. – 3-е изд. – М., 1977. – Т. 7.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №2(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.